

ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชาย
ในหนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม:
การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์
Representations of Prince Characters in
Narong Chanpum's Shadow Puppet Shows:
A Critical Discourse Analysis

ปาณิสรา ธรรมชาติ (Panisa Thammachat)¹

ดิเรก หงษ์ทอง (Direk Hongthong)²

ธันวพร เสรีชัยกุล (Thanwaporn Sereechaikul)³

Received: April 4, 2022

Revised: August 3, 2022

Accepted: August 5, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในหนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม ที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ www.youtube.com ช่อง IQD Media Official ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2565 และศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว โดยใช้กรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของแฟร์คลอฟ (Fairclough, 1989) เป็นแนวทางในการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาพตัวแทน

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master of Arts Program in Thai Language, Faculty of Humanities,
Kasetsart University

^{2,3} ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

ของตัวละครองค์ชายทั้งหมด 10 ภาพ ภาพตัวแทนที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ องค์ชายผู้ทรงดำเนินตามครรลองของพระพุทธศาสนา องค์ชายผู้ทรงเคารพและให้เกียรติผู้อื่น องค์ชายผู้ทรงไม่ถือพระองค์ องค์ชายผู้ทรงสมบูรณ์พร้อมด้านวิวุฒิและคุณวุฒิ และองค์ชายผู้ทรงมีหน้าที่เรียนรู้และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครองตามลำดับ ภาพตัวแทนเหล่านี้ได้รับการนำเสนอด้วยกลวิธีทางภาษาตั้งแต่ระดับคำถึงระดับข้อความ ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ การใช้ อุปลักษณ์ การอ้างถึง การใช้ประโยคคำถาม การใช้ประโยคปฏิเสธ และการใช้วัจนกรรม ภาพตัวแทนดังกล่าวเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม 3 ประการ คือ ระบบการศึกษาไทย สื่อไทย และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ภาพตัวแทน, กลวิธีทางภาษา, ตัวละครองค์ชาย, หนึ่งตระกูล, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

Abstract

This research aimed at studying the representations of prince characters in Narong Chanpum's shadow puppet video shows aired on the IQD Media Official channel on www.youtube.com during 2018-2022. It also examined linguistic strategies used for representing those characters, using Fairclough's model (1989) of critical discourse analysis as a framework. The results revealed 10 representations of prince characters. Among these, the top three representations of princes are those who followed the Buddhist's path; those who respected and honored other people, and those who were not snobbish; those who perfectly reached maturity and educational qualification, and also those who were responsible to learn and to solve the problems of his subordinates respectively. All of these characteristics were represented using several linguistic strategies, ranging from lexicon to discourse levels. They comprised the use of word choices, metaphors, references, interrogative sentences, negation sentences, and speech acts. These representations were influenced by three main socio-cultural factors,

including Thai educational system, Thai media, and Buddhist moral principles.

Keywords: Representation, Linguistic Strategy, Prince Character, Shadow Puppet Show, Critical Discourse Analysis

บทนำ

“หนังตะลุง” เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านทางภาคใต้ที่ได้รับความนิยมมาอย่างยาวนาน เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ด้านการแสดงและการใช้ภาษาราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 1285) ได้ให้ความหมายของ “หนังตะลุง” ไว้ว่า “การมหรสพอย่างหนึ่ง ใช้หนังสลักเป็นรูปภาพขนาดเล็ก คีบด้วยไม้ดัดอันเดียว เชิดภายในโรงให้แสงไฟส่องผ่านตัวหนังสร้างเงาให้ปรากฏบนจอผ้าขาวหน้าโรง ใช้ปีกลอง และฆ้องคู่บรรเลงประกอบ ผู้เชิดเป็นผู้พากย์” การแสดงนี้จะใช้ภาษาไทยสำเนียงถิ่นใต้ในการพากย์บทบรรยาย บทกลอน และบทพูดหรือบทสนทนา (เกษม ขนากแก้ว, 2548, หน้า 1) นอกจากหนังตะลุงจะเป็นเครื่องมือสร้างความเพลิดเพลินแก่ผู้ชมทุกเพศทุกวัยแล้ว ยังเป็นสื่อที่ใช้ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย แต่ในปัจจุบัน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ส่งผลให้หนังตะลุงต้องปรับตัวในด้านต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอด เช่น รูปแบบการแสดง เรื่องที่ใช้แสดงหนังตะลุง รูปหนังตะลุง ตลอดจนช่องทางการเผยแพร่หนังตะลุงที่จำเป็นต้องใช้สื่อสมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงผู้ชมในปัจจุบัน เช่น บริษัท ไอคิวดี มีเดีย จำกัด ผู้ครอบครองลิขสิทธิ์ในการผลิตและจำหน่ายแผ่นบันทึกการแสดงสดของคณะหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงหลายคณะ ได้เพิ่มช่องทางรับชมหนังตะลุงผ่านเว็บไซต์ www.youtube.com ทางช่องที่มีชื่อว่า IQD Media Official นับตั้งแต่วันที่ 16 สิงหาคม 2561 ปัจจุบันมีจำนวนผู้ติดตาม (subscriber) ประมาณ 64,300 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 16 มกราคม 2565) (IQD Media Official, 2561) การนำหนังตะลุงที่ได้รับความนิยมมาเผยแพร่อีกครั้งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรายได้ และการใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นในกระบวนการผลิตทางสังคมให้กับทั้งคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ที่สนใจศิลปะการแสดงพื้นบ้านชนิดนี้

ในการแสดงหนังตะลุงนั้น นายหนังตะลุง คือ ผู้มีบทบาทสำคัญที่ทำให้หนังตะลุงได้รับความนิยมเรื่อยมา และผู้ที่เป็นแบบอย่างให้กับนายหนังตะลุงท่านอื่น ๆ มักจะเป็น

นายหนังตะลุงระดับปรมาจารย์ผู้มีชื่อเสียงหรือผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ เช่น “นายณรงค์ จันทร์พุ่ม” หรือ “หนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต” ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) พุทธศักราช 2557 ผู้มีคุณูปการต่อวงการหนังตะลุง เป็นอย่างมาก สังเกตได้จากการนำเอาความรู้ทางวิชาการจากการประกอบอาชีพครุมา ประยุกต์ใช้กับสื่อมวลชนท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ข้อมูลจากหน่วยงานราชการและข่าวสาร ให้คนในท้องถิ่นได้รับรู้ การปรับปรุงและพัฒนาการแสดงให้มีความแปลกใหม่และทันสมัย การเลือกเรื่องหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดงซึ่งคำนึงถึงประโยชน์ที่คนในสังคมจะได้รับ และการได้รับรางวัลและเกียรติคุณต่าง ๆ มากมาย เช่น พ.ศ. 2537 ได้รับพระราชทานโล่ และเข็มเกียรติคุณอนุรักษ์มรดกไทยดีเด่น ด้านภาษาและวรรณกรรมไทย จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวันมรดกไทย พ.ศ. 2538 ได้รับ โล่ประกาศเกียรติคุณในฐานะผู้ใช้สื่อพื้นบ้านหนังตะลุง ณรงค์เพื่อให้ประชาชนไปใช้ สิทธิประชาธิปไตยได้อย่างดียิ่ง พ.ศ. 2551 ได้รับการยกย่องเป็นผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ จากกระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2557)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษา หนังตะลุงในสาขามนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ในหลายประเด็น ดังนี้ 1) การศึกษาด้าน วัฒนธรรมศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ภูมิปัญญาในหนังตะลุงซึ่งพบในงานวิจัย หลายเรื่องของเกษม ขนบแก้ว (2529, 2540ก, 2540ข) 2) การศึกษาการใช้ภาษา หลากหลายแง่มุมในหนังตะลุง เช่น งานวิจัยของมรกต เรืองมา (2561) 3) การศึกษา อัตลักษณ์ของคนไทยถิ่นใต้ในหนังตะลุง เช่น งานวิจัยของศราณี เวศยาสิรินทร์ (2561) 4) การศึกษาหนังตะลุงในฐานะเครื่องมือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม เช่น งานวิจัยของพีระพงศ์ สุจริตพันธ์ (2562) และ 5) การศึกษาพลวัตของการแสดง หนังตะลุงในช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น งานวิจัยของพิทยา บุขรรัตน์ (2546) และปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล (2525) จากภาพรวมของการศึกษาหนังตะลุงในประเด็นต่าง ๆ ข้างต้น พบว่า ยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาหนังตะลุงในแง่ของการใช้ภาษาเพื่อนำเสนอ ภาพตัวแทนของตัวละครที่มีอำนาจในสังคม โดยเฉพาะการศึกษาจากผลงานของ นายหนังตะลุงผู้มีชื่อเสียงในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการผลิต ตัวบท นำเสนอ และผลิตซ้ำชุดความคิดต่าง ๆ แก่คนในสังคม

หนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม มีความน่าสนใจหลายด้าน โดยเฉพาะการนิยมนำเสนอแนวเรื่องแบบจักร ๆ วงศ์ ๆ ตามอย่างหนังตะลุงสมัยเก่า ตัวละครต่าง ๆ ที่พบได้แก่ องค์ชาย พระธิดา พระราชา พระราชินี พระอาจารย์ ยักษ์ และตัวตลก เป็นต้น มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องแตกต่างกัน ในกลุ่มตัวละครเหล่านี้ ตัวละครผู้ปกครองเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องหนังตะลุงและได้รับการนำเสนอออกมาอย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะตัวละครองค์ชายซึ่งปรากฏทุกเรื่องและเป็นตัวละครหลัก จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า นายหนังตะลุงท่านนี้นำเสนอภาพตัวแทน (representation) ของตัวละครองค์ชายผ่านกลวิธีทางภาษาต่าง ๆ อย่างน่าสนใจ ดังตัวอย่างในหนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเกลือจิ้มเกลือ EP.2 นาทีที่ 48:36-48:43 ต่อไปนี้

องค์ชายลอยศักดิ์: **ขอโทษนะเท่ง ฉันทโมโหไปนิดหนึ่ง** เออ ดีแล้วรู้จักหาข่าวนะ ก็เป็นอันว่าเป็นเรื่องข่าวโคมลอย

(IQD Media Official, 2564ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ในหนังเรื่อง “เกลือจิ้มเกลือ” ขณะที่องค์ชายลอยศักดิ์เสด็จออกมาหาเท่งกับหนูน้อยเพื่อทรงสอบถามเกี่ยวกับผู้ที่ปล่อยข่าวลือเรื่องการปฏิเสธการอภิเษกสมรสกับกาทอง เท่งได้อธิบายว่าข่าวลือดังกล่าวเป็นข่าวโคมลอย แต่พระองค์ทรงเข้าพระทัยผิดว่าเท่งเป็นคนปล่อยข่าว จึงทรงกล่าวขอโทษเท่ง กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทน คือ การใช้**วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive)** ในการแสดงความรู้สึกผิดที่องค์ชายลอยศักดิ์ทรงเข้าพระทัยเท่งผิด กลวิธีทางภาษาดังกล่าวนำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายว่าเป็น “ผู้ทรงไม่ถือพระองค์” สังเกตได้จากการที่องค์ชายลอยศักดิ์ทรงไม่มีทิฐิ เมื่อทรงทราบว่าพระองค์ทรงเข้าพระทัยผิด ก็ทรงกล่าวขอโทษตัวละครที่มีสถานภาพต่ำกว่าทันที

ตัวอย่างข้างต้นทำให้เห็นว่า “ภาษา” เป็นสิ่งสำคัญของสื่อพื้นบ้านในการถ่ายทอดสารให้แก่ผู้ชม จึงเป็นเหตุผลให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายที่นำเสนอผ่านภาษาในบทสนทนาของตัวละครในหนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายที่ปรากฏในหนังตะลุงของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม 2) เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครดังกล่าว และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการประกอบสร้างภาพตัวแทนดังกล่าว การศึกษานี้จะช่วยให้เห็นถึงการใช้ภาษา

ผ่านบทสนทนาในหนังสือในการประกอบสร้างความหมายของตัวละครองค์ชายใน มุมมองของนายหนังสือลูกภาคใต้ที่มีชื่อเสียง เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของประเทศไทย ที่ทำหน้าที่ธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่นให้คงอยู่คู่สังคมและ ประเทศชาติ ที่จะทำให้เห็นมุมมองของคนไทยถิ่นใต้ที่มีต่อสถานะขององค์ชายผู้ซึ่ง ทรงขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์ในเวลาต่อมา

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีภาพตัวแทน (Representation)

ฮอลล์ (Hall, 1997) ได้เสนอทฤษฎีที่อธิบายการนำเสนอภาพของสิ่งต่าง ๆ ในความคิดโดยการใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ 1) กระบวนการ ประกอบสร้างภาพตัวแทนของสิ่งต่าง ๆ ในความคิด และ 2) กระบวนการใช้ภาษา หรือสัญลักษณ์เพื่อนำเสนอภาพตัวแทนของสิ่งเหล่านั้นออกมาในกระบวนการเหล่านี้ ผู้นำเสนอภาพตัวแทนอาจสื่อให้เห็นถึงมุมมองหรือจุดยืนของตนเองที่มีต่อสิ่งดังกล่าวได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้ ความเข้าใจ การตีความ และการประเมินค่าสิ่งเหล่านั้น ฮอลล์ได้พยายามอธิบายกระบวนการสร้างภาพตัวแทนของความหมายผ่านการทำงาน ของภาษาว่า การที่จะเข้าใจความหมายของกันและกันได้นั้น จะต้องเรียนรู้รหัสที่ เชื่อมโยงระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับ คำ (words) ในวัฒนธรรมของกันและกันเสียก่อน แต่เมื่อพิจารณาความตั้งใจของผู้ส่งสาร พบว่าภาษาก็มีปัญหาเช่นกัน เนื่องจากหัวใจ ของภาษา คือ การติดต่อสื่อสารซึ่งขึ้นอยู่กับการใช้รูปแบบทางภาษาและการใช้รหัส ร่วมกัน ภาษาจึงไม่สามารถเกิดขึ้นจากการกำหนดของคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียว แต่เกิดจากการต่อรองความหมายกับคนอื่น ๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ถูกประกอบสร้างขึ้นจากส่วนเสี้ยวหนึ่งของโลกความเป็นจริงด้วยระบบของภาษา (linguistic systems) และระบบของภาพตัวแทน (representational systems) ภาพตัวแทนจึงเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการที่ความหมายถูกผลิตและแลกเปลี่ยน ระหว่างสมาชิกในสังคม

ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์ภาษาในระดับต่าง ๆ เพื่อเปิดเผยความคิดหรือความหมายที่แฝงอยู่ในตัวบท (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, หน้า 37) นักภาษาศาสตร์ใช้ทฤษฎีนี้วิเคราะห์การใช้ภาษาเพื่อนำเสนอภาพตัวแทน ซึ่งจะเผยให้เห็นจุดยืนหรือมุมมองของผู้ผลิตตัวบทที่แฝงอยู่ในตัวบท โดยนำมาวิเคราะห์ตามกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของแฟร์คลอฟ (Fairclough, 1989) ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) ตัวบท (text) ประกอบด้วย วัจนภาษาและสิ่งต่าง ๆ ที่สื่อความหมาย ประกอบด้วยหน้าที่ 3 ประการ คือ (1) หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (ideational function) (2) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (interpersonal function) และ (3) หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ (textual function) หน้าที่ทั้งสามมีความสัมพันธ์กับกระบวนการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทน 2) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) ได้แก่ การผลิต/แพร่กระจายตัวบท และการบริโภค/ตีความตัวบท กล่าวคือ สังคมมีส่วนในการกำหนดวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม และวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมไปกำหนดตัวบทอีกต่อหนึ่ง และ 3) วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) คือ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลัง มิตินี้ทำให้เห็นความสัมพันธ์แบบวิภาษระหว่างตัวบทกับสังคม จะเห็นได้ว่าทุกมิติต่างก็มีความเชื่อมโยงกัน โดยที่ตัวบทจะถูกแวดล้อมด้วยวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมตามลำดับ ดังนั้น ผู้วิจัยนำทฤษฎีดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาภาพตัวแทน เพื่อเผยให้เห็นที่มาของการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทน รวมถึงกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในหนังสือ

ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

การศึกษาวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมตามกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมนั้นจะต้องวิเคราะห์กระบวนการที่ตัวบทถูกผลิต แพร่กระจาย และได้รับการเสพรหรือรับรู้ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตตัวบทและผู้รับสารเกี่ยวกับการถ่ายทอดชุดความคิดที่นำเสนอผ่านตัวบท ผู้วิจัยศึกษาปรับทวนวล้อมภาษาเพื่อพิจารณาสิ่งที่ผู้ผลิตตัวบทต้องการสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นตามทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของไฮม์ส์ (Hymes, 1974) หลักในการวิเคราะห์คือ การเข้าถึงพฤติกรรมการพูดหรือสื่อสารจากมุมมองของมนุษย์ที่เรียกว่า “เหตุการณ์

สื่อสาร” (speech event/communicative event) สามารถสรุปได้เป็นคำย่อว่า SPEAKING โดยมีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ 1) S ย่อมาจาก setting (ฉาก) 2) P ย่อมาจาก participants (ผู้ร่วมเหตุการณ์) 3) E ย่อมาจาก ends (จุดมุ่งหมาย) 4) A ย่อมาจาก act sequence (การลำดับวัจนกรรม) 5) K ย่อมาจาก keys (น้ำเสียง) 6) I ย่อมาจาก instrumentalities (เครื่องมือ) 7) N ย่อมาจาก norm of interaction & interpretation (บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ) และ 8) G ย่อมาจาก genre (ประเภทของการสื่อสาร)

กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวตน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวตนขององค์ชายตามแนววรรณศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเลือกใช้คำศัพท์ (Lexical Choices) เป็นกลวิธีที่ผู้ผลิตตัวบทใช้คำศัพท์เพื่อสื่อแทนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตน ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือสังคมที่ผู้ผลิตตัวบทเป็นสมาชิกอยู่

2. การใช้อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การเชื่อมโยงความคิดระหว่างแวดวงความหมาย (domain) โดยถ่ายโยงความหมายจากแวดวงความหมายหนึ่งซึ่งเป็นแวดวงความหมายต้นทาง (source domain) ไปสู่อีกแวดวงความหมายหนึ่งซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ (Lakoff & Johnson, 1976 อ้างถึงใน ชัชวดี ศรลัมพ์, 2562, หน้า 96-97)

3. การอ้างถึง (Referencing) คือ การแสดงมุมมองของผู้พูดที่มีต่อสิ่งหรือบุคคลที่กำลังพูดถึง อาจจะประกอบไปด้วยคำคำเดียว วลี ประโยคก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระและมุมมองที่ผู้พูดมีต่อสิ่งที่พูดถึง (จินทิมา อังคพณกิจ, 2561, หน้า 190-191)

4. การใช้ประโยค คือ การพิจารณาประโยคตามรูปที่ปรากฏเป็นโครงสร้างผิวสามารถแบ่งประโยคออกได้เป็น 4 ชนิด ได้แก่ ประโยคบอกเล่า ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำสั่ง และประโยคคำถาม (เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์, 2531, หน้า 350)

5. การใช้วัจนกรรม คือ ถ้อยคำที่บ่งบอกเจตนาของผู้พูดที่ต้องการกระทำอะไร ถือเป็นหน่วยความหมายที่เล็กที่สุดที่ใช้สื่อเจตนาของผู้พูด ประเภทของวัจนกรรมแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มบอกกล่าว (assertive) เป็นวัจนกรรมที่มุ่ง

ให้เห็นว่าผู้พูดเชื่อในความเป็นจริงเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว 2) กลุ่มชี้แนะ (directive) เป็นวัจนกรรมที่แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำการบางอย่าง 3) กลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) เป็นวัจนกรรมที่บ่งบอกอารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังหรือสิ่งที่อยู่ในบริบทรอบข้าง 4) กลุ่มผูกมัด (commissive) เป็นวัจนกรรมที่แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการกระทำการบางสิ่งบางอย่างในอนาคต และ 5) กลุ่มแถลงการณ์ (declaration) เป็นวัจนกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเกิดขึ้นในบริบทที่มีความเป็นทางการสูง (ทรงธรรม อินทจักร, 2550)

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยเลือกศึกษาคลิปวิดีโอที่ค้นหาลงจากเว็บไซต์ www.youtube.com ช่อง IQD Media Official ของบริษัท ไอควิตี มีเดีย จำกัด ที่เผยแพร่ในระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นปีแรกที่ช่องนี้เริ่มเปิดใช้งานจนถึงปี พ.ศ. 2565 พบคลิปวิดีโอทั้งหมด 27 เรื่อง และเลือกศึกษาเฉพาะเรื่องหนึ่งตระกูลที่มีตัวละครองค์ชาย พบว่ามีจำนวน 12 เรื่อง ดังนี้ 1) รักหวานที่ปราณบุรี (พ.ศ. 2561) 2) เกลือจิมเกลือ (พ.ศ. 2561) 3) แรกกตัญญู (พ.ศ. 2562) 4) เงาบุญคุณธรรม (พ.ศ. 2563) 5) ธรรมะประกาศิต (พ.ศ. 2563) 6) น้ำใจพระราชฯ ฟ้าประทาน (พ.ศ. 2563) 7) บัญชารัก (พ.ศ. 2563) 8) แผลเก่า (พ.ศ. 2563) 9) มนุษย์ 2 โลก (พ.ศ. 2563) 10) รักชมที่แม่ใจ (พ.ศ. 2563) 11) สัจจะสวรรค์ (พ.ศ. 2563) และ 12) หลงทางรัก (พ.ศ. 2563)

2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการถอดบทสนทนาของตัวละครเป็นวัจนภาษา และวิเคราะห์จากบทสนทนาและสถานการณ์การใช้ภาษาของตัวละครองค์ชาย ขณะมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ เพื่อพิจารณาบริบทของการใช้ภาษาที่ถูกกำหนดโดยตัวแปร ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เรื่องที่พูด กาลเทศะ และทัศนคติของผู้พูดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ภาพตัวแทนและกลวิธีทางภาษา

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ตามกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมของแฟร์คลัฟ (Fairclough, 1989) ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ตัวบท (text) ซึ่งจะใช้ทฤษฎีภาพตัวแทนของสจิวต์ ฮอลล์ (Hall, 1997) ในการวิเคราะห์ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชาย และวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้

นำเสนอภาพตัวแทนขององค์ชายตามแนววรรณศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ 2) ขั้นตอนการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discourse practice) คือ การวิเคราะห์หนึ่งตระกูลใน 3 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการผลิตตัวบท กระบวนการแพร่กระจายตัวบท และกระบวนการบริโภคหรือตีความตัวบท ด้วยทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารของไฮม์ส (Hymes, 1974) และ 3) ขั้นตอนการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural practice) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ปัจจัย ทางสังคมและวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพตัวแทน

4. ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้า โดยวิธีการทบทวนข้อมูล (review triangulation) และส่งข้อมูลให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5. ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) และยกตัวอย่างประกอบ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ตัวบท (Text) พบว่า เรื่องหนึ่งตระกูลทั้ง 12 เรื่อง ผู้ผลิตตัวบทได้ประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทนองค์ชายที่เป็นภาพด้านบวก ทั้งหมด 10 ภาพ ดังตาราง 1 และผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดเฉพาะภาพตัวแทนที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ดังต่อไปนี้

ตาราง 1

ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในเรื่องหนังตะลุงเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ภาพตัวแทน \ เรื่องที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	รวม (เรื่อง)
ภาพที่ 1 ผู้ทรงดำเนินตาม ครรลองของพระพุทธศาสนา	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10
ภาพที่ 2 ผู้ทรงเคารพและ ให้เกียรติผู้อื่น	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	-	✓	9
ภาพที่ 3 ผู้ทรงไม่ถือพระองค์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓		9
ภาพที่ 4 ผู้ทรงสมบูรณ์พร้อมด้าน วิญญูและคุณวิญญู	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	-		✓	-	8
ภาพที่ 5 ผู้ทรงมีหน้าที่เรียนรู้และ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของ ผู้อยู่ใต้การปกครอง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-	8
ภาพที่ 6 ผู้ทรงรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	✓	6
ภาพที่ 7 ผู้ทรงไม่ละทิ้งผู้อยู่ใต้ การปกครองในยามยาก	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	5
ภาพที่ 8 ผู้ทรงยอมรับข้อผิดพลาด และพร้อมแก้ไข	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-	-	-	-	-	5
ภาพที่ 9 ผู้ทรงรักเกียรติยิ่งชีพ	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	3
ภาพที่ 10 ผู้ทรงธำรงความยุติธรรม	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	2

1.1 ผู้ทรงดำเนินตามครรลองของพระพุทธศาสนา ภาพตัวแทนนี้ปรากฏมากที่สุด โดยพบว่าตัวละครองค์ชายได้รับการนำเสนอให้เป็นผู้ทรงนับถือศาสนาพุทธและทรงปฏิบัติตนตามแนวทางของศาสนา การดำเนินตามครรลองของพระพุทธศาสนาที่พบได้แก่ การประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะ การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ความซื่อสัตย์ และความเสียสละ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 ผู้ทรงเป็นพุทธมามกะ “พุทธมามกะ” หมายถึง ผู้ประกาศตนว่า พระพุทธเจ้าเป็นพระบรมศาสดาของตน ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) ผู้ผลิตตัวบทได้นำเสนอภาพการเป็นพุทธมามกะของตัวละครองค์ชาย ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดแผลเก่า Ep.2 นาทีที่ 58:13-58:25 ต่อไปนี้

พระอาจารย์: เอาเถอะลูก คราวนี้เอ็งก็พี่ยกก็ได้ เข้ามาทำความรู้จักกับเจ้าชายแล้วก็ให้เจ้าชายได้เป็นพุทธมามกะ คือ การรับศีลเสียก่อนนะ การเจริญศีลภาวนาพรนี้สำคัญ (ปรับเป็นภาษาไทยมาตรฐาน) (IQD Media Official, 2564ค)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “แผลเก่า” ขณะที่องค์ชายลอยสุริยาทรงเข้าพบพระอาจารย์เพื่อขอเสด็จเข้าศึกษาทศพิธราชธรรมที่สำนักวัดทุ่งทรายทอง พระอาจารย์ได้ให้องค์ชายแสดงตนเป็นพุทธมามกะด้วยการรับศีลกลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแหนดังกล่าว คือ การใช้วจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (directive) ในการสั่งองค์ชายลอยสุริยาแสดงตนเป็นพุทธมามกะก่อนจะศึกษาธรรมจากกลวิธีดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การที่องค์ชายลอยสุริยาจะสามารถศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้นั้น จะต้องประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาเสียก่อน

1.1.2 ผู้ทรงกตัญญูทเวทีต่อผู้มีพระคุณ “กตัญญูทเวที” หมายถึง ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561) ผู้ผลิตตัวบทได้นำเสนอภาพความกตัญญูทเวทีของ ตัวละครองค์ชาย ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดธรรมะประกาศิต Ep.5 นาทีที่ 25:04-25:26 ต่อไปนี้

องค์ชายวัยราช: เอาอย่างนี้เถอะครับ ยายจะเป็นใคร มาจากไหน อายุเท่าไร ผมไม่เกี่ยวหรอก 1) ผมถือว่ายายเป็นผู้มีพระคุณ 2) บุญคุณต้องตอบแทน ความแค้นต้องชำระ เขาว่ากันอย่างนั้นนะครับ ผมจะขอเชิญยายเข้าสู่พระมหานครโกสัมพินะครับยายเสด็จพ่อ เสด็จแม่จะได้พระราชทานเหรียญกล้าหาญให้ยายสักเหรียญ วัยราชลูกของเสด็จพ่อเสด็จแม่ได้กลับนครวันนี้เพราะยายที่พี่ยกersonนี้

(IQD Media Official, 2563ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ในตอนท้ายของเรื่อง “ธรรมะประกาศิต” หลังจากท้องี๋ชายวัยราชลูกนangkaykaylomyanจับตัวไป ก็ได้รับการช่วยเหลือจากทิพย์เกสรซึ่งสวมชุดเกราะหญิงชราเพื่ออำพรางรูปลักษณ์ที่แท้จริงเอาไว้ องค์ชายทรงต้องการตอบแทนพระคุณของทิพย์เกสรจึงชักชวนให้กลับเมืองโกสัมพีเพื่อรับรางวัล แต่ทิพย์เกสรปฏิเสธ กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 2 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) ในการยกย่องทิพย์เกสรว่าเป็น “ผู้มีพระคุณ” คำว่า “ถือว่า” แสดงให้เห็นถึงการสำนึกและยอมรับขององค์ชายวัยราชที่มีต่อทิพย์เกสร และ 2) การอ้างถึง แสดงให้เห็นว่าองค์ชายวัยราชได้ยินสำนวนดังกล่าวมาจากบุคคลอื่นอีกต่อหนึ่ง และเป็นคำพูดที่แพร่หลายในสังคมจนไม่สามารถระบุผู้พูดได้อย่างจำเพาะเจาะจง จึงอ้างถึงคำพูดดังกล่าวเพื่อยืนยันเจตนารมณ์ของพระองค์ในการตอบแทนพระคุณของทิพย์เกสร

2.1.1.3 ผู้ทรงรักษาสัตย์ ความซื่อสัตย์ที่ปรากฏนั้นเป็นความซื่อสัตย์ทางวาจาซึ่งเป็นหนึ่งในความประพฤติชอบทางวาจาหรือวจีสุจริตอันเป็นหลักหนึ่งในขรรวาสธรรม ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561) ตัวละครองค์ชายทรงใช้ความซื่อสัตย์ทางวาจาเป็นเครื่องยืนยันความน่าเชื่อถือดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเงาบุญคุณธรรม Ep.4 นาทที่ 11:37-11:46 ต่อไปนี้

องค์ชายทรงสุริยา:พินัย ขอร้องละครับ คนเรานี้พินัยจะเชื่อไม่เชื่อมันเรื่องของพินัย แต่ผมไม่เคยพูดโกหก แต่ขอร้องอย่าเอามือมาผลักรกกัน ผมไม่ชอบครับ

(IQD Media Official, 2565ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “เงาบุญคุณธรรม” ตอนที่องค์ชายทรงสุริยาได้มีรับสั่งกับเท่งและหนูนัยว่าจะพระราชทานเงินเดือนให้ แต่เท่งและหนูนัยไม่เชื่อ หนูนัยได้ใช้มือผลักพระอุระของพระองค์ทำให้องค์ชายไม่พอพระทัย กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว คือ การใช้ประโยคปฏิเสธ เพื่อแสดงความจริงใจและสร้างความน่าเชื่อถือเพื่อให้เท่งและหนูนัยยอมรับพระองค์

2.1.1.4 ผู้ทรงเสียสละ ความเสียสละเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองพึงปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรมและบารมี 10 ประการนั้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561)

ผู้ปกครองจะต้องเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อส่วนรวม ตัวละครองค์ชายได้แสดงให้เห็นการปฏิบัติตนตามหลักธรรมดังกล่าวด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดมนุษย์ 2 โลก Ep.4 นาทีที่ 22:42-22:54 ต่อไปนี้

องค์ชายวัยราชน: 1) ตกลง นางยักษ์มดคีวัน 2) ข้าจะทำให้พวกไพร่พลยอมเสียชีวิตกับข้าด้วยน้ำมันนำเกลียด เขามีลูกมีเมียต้องรับภาระ

นางยักษ์มดคีวัน: จ้ะองค์ชายก็ยอมรับข้าเป็นเมียสิ

องค์ชายวัยราชน: 1) ตกลง 3) ข้าจะยอมรับเอ็งเป็นเมียของข้า (IQD Media Official, 2565ข)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “มนุษย์ 2 โลก” ขณะที่นางยักษ์มดคีวันไม่พอใจที่องค์ชายวัยราชนไม่ยอมเป็นสามีของตนจึงได้ข่มขู่ว่าจะจับทุกคนกินเป็นอาหาร องค์ชายทรงยอมเสียสละพระองค์เป็นสามีของนางยักษ์เพราะไม่ต้องการให้เเทงและหนูน้อยต้องเดือดร้อน กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 3 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้วจนกรรมกลุ่มผูกมัด (commissive) ในการแสดงความยินยอมที่จะทรงเป็นสามีของนางยักษ์ 2) การใช้วจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) ในการแสดงความรู้สึกสละอายต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองคำว่า “นำเกลียด” เป็นคำที่แสดงให้เห็นการประเมินค่าว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งไม่ดี และ 3) การใช้วจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (assertive) ในการยืนยันความตั้งใจที่จะยอมเป็นสามีของนางยักษ์เพื่อให้ไพร่พลปลอดภัย

1.2 ผู้ทรงเคารพและให้เกียรติผู้อื่น ตัวละครองค์ชายได้รับการประกอบสร้างและนำเสนอให้เป็น “ผู้ทรงเคารพและให้เกียรติผู้อื่น” ถึงแม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีสถานภาพต่ำกว่า มีเพศหรือวัยใดก็ตาม ผู้ผลิตตัวบทได้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวโดยจำแนกเป็น 2 ภาพตัวแทน ดังนี้

1.2.1 ผู้ทรงเคารพผู้อาวุโส ตัวละครองค์ชายมักแสดงความเคารพและให้เกียรติผู้อาวุโสโดยเฉพาะตัวละครที่เป็นสตรีเพศ ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดธรรมะประกาศิต Ep.5 นาทีที่ 33:40-34:06 ต่อไปนี้

องค์ชายวัยราชน: ผมยอมเสียชื่อจริง ๆ ละนะ ยายจะเอาราชบัลลังก์จะเอาเงินทอง จะเอาอะไรได้ทั้งนั้น แต่จะแต่งงานนี้ ยายเอ๊ย! ลอง

คิดดู 1) ผมบอกแล้วว่ายายคือแม่ แม่ [ที] ผมเคารพบูชา 2) ถ้าเป็น
สิ่งของเครื่องใช้ยายคือหมวกครับ ผมวางบนศีรษะตรงนี้ แล้วยาย
จะมาเป็นรองเท้า ให้ผมเหยียบย่ำไม่ได้นะยายนะ ผมขอโทษครับ
ขอโทษด้วย ถ้าอย่างนี้ผมให้ไม่ได้หรอกยาย นี่ 3) ผมพูดเพื่อเห็น
แก่ยาย ผมคงยายเดินไปไหน ๆ เขาไม่ชมหรอก

(IQD Media Official, 2563ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ในตอนท้ายของเรื่อง “ธรรมะ
ประกาศิต” ขณะที่ทิพย์เกสรปฏิเสธที่จะรับรางวัลจากองค์ชายวิยราช เพราะต้องการ
แต่งงานกับองค์ชายเท่านั้น แต่องค์ชายวิยราชไม่ทราบว่แท้จริงแล้วทิพย์เกสรเป็น
หญิงสาว จึงปฏิเสธเพราะไม่อาจอภิเษกกับหญิงสาวผู้มีพระคุณซึ่งพระองค์ให้ความเคารพ
เสมือนแม่ กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 3 กลวิธี ได้แก่
1) การใช้วัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) ในการแสดงความเคารพและ
ให้เกียรติคู่สนทนา 2) การใช้อุปลักษณ์ ได้แก่ อุปลักษณ์ [ผู้อาวุโส คือ แม่คนที่สอง]
เพื่อสื่อความหมายว่าผู้อาวุโสเปรียบเสมือนแม่ผู้ให้กำเนิด จึงควรให้ความเคารพนับถือ
อุปลักษณ์ [ผู้อาวุโส คือ หมวก] เพื่อสื่อความหมายว่าผู้อาวุโสนั้นเป็นบุคคลที่ควรให้
ความเคารพอย่างสูง เนื่องจากหมวกเป็นของใช้ที่ใช้สวมศีรษะซึ่งเป็นอวัยวะที่สำคัญ
และอยู่ในจุดสูงสุดของร่างกาย และอุปลักษณ์ [การทำลายเกียรติ คือ การสวมรองเท้า]
เพื่อสื่อความหมายว่าการกระทำที่ส่งผลให้ผู้อาวุโสต้องเสื่อมเสียนั้นเป็นสิ่งไม่ดี
เนื่องจากรองเท้าเป็นสิ่งที่ห่อหุ้มเท้าซึ่งเป็นอวัยวะที่อยู่ในจุดที่ต่ำที่สุดของร่างกายและ
เป็นอวัยวะที่จะต้องเหยียบย่ำสิ่งสกปรกอยู่เสมอ และ 3) การใช้วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว
(assertive) ในการยืนยันสิ่งที่ผู้พูดคิดอีกครั้งหนึ่งเพื่อประโยชน์แก่ผู้ฟัง

1.2.2 ผู้ทรงยอมรับและชื่นชมในศักยภาพของผู้อยู่ใต้การปกครอง ใน
บางสถานการณ์นั้น ตัวละครองค์ชายใช้คำพูดที่แสดงความต้องการการช่วยเหลือ
รวมถึงแสดงการชื่นชมในความรู้และความสามารถของตัวละครที่เป็นผู้อยู่ใต้การปกครอง
ของพระองค์ ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเกลือกิมเกลือก Ep.2
หน้าที่ 35:12-35:31 ต่อไปนี้

องค์ชายลอยศักดิ์: ยอดจริง ๆ นะฮั้ย พรงนี้ขอรูปร่างาสักสองรูป
ขนาดสองนิ้ว ที่หน่วยประวัติ เขาได้ทำประวัตินี้แล้วก็ประกาศ

เลยว่าบุคคลดีเด่นในทางราชการ องครักษ์ขององค์ชายลอยศักดิ์
คือ องครักษ์น้อย มีเงินฝากธนาคารเกือบหกล้านบาท เอารูปถ่าย
ขนาดสองนิ้ว สองรูป น่ะน่ะนะ

(IQD Media Official, 2564ก)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “เกลือกจิ้งเกลือก” ตอนที่
องค์ชายลอยศักดิ์เสด็จมาเพื่อขอคำปรึกษาจากเพ่งและหนูน้อยเรื่องการถอนหมั้นกับ
กาหลง พระองค์ทรงสอบถามชีวิตความเป็นอยู่ขององครักษ์ทั้งสองและตรัสชื่นชมหนูน้อย
เรื่องการเก็บเงิน กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว คือ การใช้วาทกรรม
กลุ่มแสดงความรู้สึก (expressive) ในการชื่นชมคู่สนทนาว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถ

1.3 ผู้ทรงไม่ถือพระองค์ มักจะพบอุปนิสัยนี้ในขณะที่ตัวละครมีปฏิสัมพันธ์กับ
ตัวละครที่มีสถานภาพต่ำกว่า ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดสังจะสวรรค์
Ep.2 นาทีที่ 14:14-14:27 ต่อไปนี้

องค์ชายลอยศักดิ์: คุณครูครับ 1) ขอให้เรียกผมว่าศิษย์ลอยศักดิ์นะครับ
ให้เรียกว่าศิษย์ลอยศักดิ์ดีกว่า อย่าเรียกว่าองค์ชาย 2) คำว่าองค์ชาย
ผมถอดกองไว้ที่หน้าสำนัก ต่อไปนี้เป็นศิษย์ของครู ผิดพลาดตรงไหน
ตักเตือนลงโทษ เสียชีวิตก็ได้

(IQD Media Official, 2563ข)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “สังจะสวรรค์” หลังจาก
องค์ชายลอยศักดิ์ได้เสด็จเข้าพบพระอาจารย์เพื่อขอศึกษาหลักธรรมที่สำนักวัดคงคา
พระอาจารย์ก็ได้มอบหมายให้จันทร์แรมเป็นผู้สอนวิชาศาสนพิธีและแนะนำให้เธอเข้าไป
ทำความรู้จักกับองค์ชาย แต่องค์ชายทรงให้จันทร์แรมถือว่าพระองค์เป็นศิษย์คนหนึ่ง
เท่านั้น กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 2 กลวิธี ได้แก่
1) การใช้วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ (directive) ในการขอร้องจันทร์แรมให้เรียกองค์ชาย
แบบเป็นกันเอง คำว่า “ขอให้” เป็นคำแสดงการขอร้อง และการใช้วาทกรรมกลุ่มชี้แนะ
ในการอนุญาตให้จันทร์แรมสามารถลงโทษพระองค์หากกระทำความผิด และ 2) การใช้
อุปลักษณ์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงไม่ให้ความสำคัญในเรื่องยศถาบรรดาศักดิ์
อุปลักษณ์ [บรรดาศักดิ์ คือ อาภรณ์] สื่อความหมายว่า สถานะทางสังคมนั้นสามารถ
สละออกได้ เพราะเป็นเพียงสิ่งของนอกกายเท่านั้น

1.4 ผู้ทรงสมบุรณ์พร้อมด้านวัยวุฒิและคุณวุฒิ คุณสมบัติเฉพาะตัวของตัวละครองค์ชายนั้นจะต้องประกอบด้วยพระชนมายุที่เหมาะสมและการศึกษาที่เพียงพอแก่การขึ้นครองราชย์ในอนาคต ทราบได้จากภาพตัวแทนย่อย 2 ภาพ ดังนี้

1.4.1 ผู้ทรงสมบุรณ์พร้อมด้านวัยวุฒิและคุณวุฒิ ตัวละครองค์ชายจะต้องเป็นผู้ที่พ้นจากวัยเยาว์ตามที่กฎหมายกำหนดและสำเร็จการศึกษาจึงจะได้รับความรู้ความเข้าใจให้สามารถขึ้นครองราชย์ได้ ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต เรื่องแรงกตัญญู Ep.1 นาทีที่ 16:52-17:37 ต่อไปนี้

องค์ราชาแสงสุริยัน: เออเนื้ ทรงสุริยาตอนเนื้เือกก็ได้สำเร็จในด้านการศึกษา มีวิชาความรู้ และก็มีอายุอาานามล่วงเลยเข้าสู่วัยผู้หลักผู้ใหญ่ บรรลุนิติภาวะ พ่อและแม่ก็ได้ปฏิบัติภาระหน้าที่มานานาน มันก็ถึงเวลาที่จะต้องมอบหมายภาระหน้าที่อื่นเนื้...

(IQD Media Official, 2564จ)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ช่วงต้นของเรื่อง “แรงกตัญญู” เมื่อองค์ราชาแสงสุริยันและพระแม่เจ้าจันเทวีมีรับสั่งให้องค์ชายทรงสุริยาทรงเข้าเฝ้าเพื่อทรงมอบหมายภาระหน้าที่ในการออกไปเรียนรู้ปัญหาของพี่น้องประชาชนเพื่อจะได้เตรียมตัวเป็นผู้ปกครองเมืองไพศาลต่อไป เพราะองค์ชายนั้นมีพระชนมายุเหมาะสมตามที่กฎหมายกำหนดและสำเร็จการศึกษาในทางทฤษฎีเรียบร้อยแล้ว กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว คือ การเลือกใช้ชุดคำศัพท์ เพื่อบรรยายคุณสมบัติเกี่ยวกับอายุและการศึกษา ได้แก่ “สำเร็จในด้านการศึกษา” “มีวิชาความรู้” “อายุอาานามล่วงเลยเข้าสู่วัยผู้หลักผู้ใหญ่” และ “บรรลุนิติภาวะ” คือ “จะต้องเป็นผู้มีอายุ 20 ปี บริบูรณ์”

1.4.2 ผู้ทรงสมบุรณ์พร้อมด้วยความรู้ทางโลกและทางธรรม ตัวละครองค์ชายจะต้องเป็นผู้ที่รอบรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ ในทางโลก และเป็นผู้ที่รอบรู้ในด้านธรรมะด้วย ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต เรื่องแรงกตัญญู Ep.3 นาทีที่ 0:53-1:34 ต่อไปนี้

องค์ชายลอยสุริยา: คือผมอาราธนาศีลไม่ได้ยะ มันเป็นเรื่องน่าเกลียดไหมครึบอาจารย์

พระอาจารย์: ไม่ใช่สิลูก คือเจ้าชายไม่ได้มีเวลา ศึกษาแต่วิชา (ปรับเป็นภาษาไทยมาตรฐาน)

องค์ชายลอยสุริยา: ผมเรียน 1) วิชากฎหมาย วิชาการสู้รบ
พิชัยยุทธสงคราม การศิลปะวิทยาการอื่น ๆ 2) จบสิ้นชะ

พระอาจารย์: ใช้ลูก เพราะเธอยังไม่เข้าสู่ธรรมะ 3) วิชาทั้งหมด
นั้นเปรียบเสมือนสัมภาระลูก ธรรมะนั้นเปรียบเสมือนสิ่งที่ใส่
สัมภาระเหล่านั้นมันจะไม่พ่นผ่านลูก จิตใจจะต้องคอยดูว่า สิ่งไหน
ควรใช้ ไม่ควรใช้ (ปรับเป็นภาษาไทยมาตรฐาน)

(IQD Media Official, 2564ง)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “แผลเก่า” ขณะที่
องค์ชายลอยสุริยาทรงเข้าพบพระอาจารย์เพื่อขอเสด็จเข้าศึกษาทศพิธราชธรรมที่
สำนักวัดทุ่งทรายทอง พระอาจารย์ได้ให้องค์ชายทรงนำสวดบทอาารธนาศีล แต่องค์ชาย
ไม่สามารถนำสวดได้ พระอาจารย์จึงได้กล่าวพลอบพระทัยและได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับ
การศึกษาทศพิธราชธรรมที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งหมด 3 ทศพิธ ได้แก่
1) การเลือกใช้คำศัพท์ เพื่อบรรยายความรู้ทางโลกที่องค์ชายได้รับการศึกษา 2) การใช้
คำขยายว่า “จบสิ้น” ในข้อความดังกล่าวเพื่อบรรยายให้เห็นว่าองค์ชายได้รับการศึกษา
ทางโลกทุกศาสตร์ครบถ้วนแล้ว และ 3) การใช้อุปลักษณ์ เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญ
ของการศึกษาธรรมะ อุปลักษณ์ [ธรรมะ คือ เครื่องหล่อหุ้มวิชา] สื่อความหมายว่าหลัก
ธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นเครื่องมือหล่อหุ้มทำหน้าที่กำกับความรู้ต่าง ๆ ทางโลก
ทำให้ผู้มีธรรมะสามารถใช้สติและสมาธิในการไตร่ตรองว่าจะเลือกนำความรู้ใดมาใช้ให้
เหมาะสมแก่โอกาส

1.5 ผู้ทรงมีหน้าที่เรียนรู้และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้
การปกครอง คุณสมบัติดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ในภาคทฤษฎี
และภาคปฏิบัติ ภาพตัวแทนแบ่งออกเป็น 2 ภาพตัวแทนย่อย ดังนี้

1.5.1 ผู้ทรงตั้งมั่นในการเรียนรู้ปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้
การปกครอง เมื่อตัวละครองค์ชายมีความสมบูรณ์พร้อมด้านวิญญูและคุณวิญญูแล้ว
ทรงมักได้รับมอบหมายจากพระราชาให้ออกไปศึกษาชีวิตและความเป็นอยู่ของราษฎร
ก่อนจะสืบราชบัลลังก์ในอนาคต ดังตัวอย่างในหนังอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต เรื่อง
แรงกตัญญู Ep.1 นาทีที่ 18:59-19:23 ต่อไปนี้

องค์ราชาแสงสุริยัน: ไปพบปะพี่น้องประชาชน แต่ละท้องถิ่น แต่ละหมู่บ้าน แต่ละตำบล เท่าที่เธอจะทำได้ ลองศึกษาดูว่าปัญหาของพี่น้องประชาชนเขาอยู่กันยังงี้ เขาเป็นไปยังงี้ แล้วเราควรจะแก้ปัญหาด้วยวิธีใด นี่เป็นการหาประสบการณ์ตรง โบราณเขาบอกว่าสิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น

องค์ชายทรงสุริยา: แน่นอนพระเจ้าค่ะ สิบตาที่เราเห็น แล้วไม่เท่ากับเราสัมผัสในปัญหานั้นด้วยตนเอง

(IQD Media Official, 2564จ)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์ช่วงต้นของเรื่อง “แรงกตัญญู” เมื่อองค์ราชาแสงสุริยันและพระแม่เจ้าจันทน์เทวีมีรับสั่งให้องค์ชายทรงสุริยาเข้าเฝ้าเพื่อมอบหมายภาระหน้าที่ในการออกไปเรียนรู้ปัญหาของประชาชน และเตรียมพระองค์เป็นพระราชอาของพระมหานครไพศาล กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว คือ การอ้างถึง โดยอ้างสำนวนที่แพร่หลายในสังคมไทยมาเป็นเวลานานเพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการออกไปเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ สำนวนดังกล่าวดัดแปลงมาจากสำนวนไทยว่า “สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น” หมายถึง การได้ยินได้ฟังจากผู้อื่นหลาย ๆ คน ก็ไม่เท่ากับพบเห็นด้วยตนเอง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) แต่ในบทสนทนานั้นต้องการสื่อความหมายว่า ต่อให้ได้ยินคำพูดมากมายเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ไม่เหมือนกับการได้เห็นหรือเรียนรู้ด้วยตัวเอง

1.5.2 ผู้ทรงแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครอง

หลังจากตัวละครองค์ชายได้เรียนรู้วิถีชีวิตและรับทราบถึงปัญหาต่าง ๆ แล้ว ก็จะต้องแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครองให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ดังตัวอย่างในหนังสืออาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุตัญชากร Ep.4 นาทีที่ 17:53-18:07 ต่อไปนี้

องค์ชายทรงสุริยา: ตอนนี้พี่ที่เพิ่งมีเงินอยู่แล้วสองหมื่นสี่พัน พี่น้อยก็มีสองหมื่นสี่พัน

เท่ง: เงินไหน

องค์ชายทรงสุริยา: ผมให้ครับ

เท่ง: อะไรวะ (ปรับเป็นภาษาไทยมาตรฐาน)

องค์ชายทรงสุริยา: ผมให้วันละพันที่มากับผมเนี่ย ผมให้วันละ
พัน ๆ มายี่สิบสี่วันก็คนละสองหมื่นสี่พัน

(IQD Media Official, 2564ข)

บทสนทนาข้างต้นเป็นเหตุการณ์จากเรื่อง “บัญชีรัก” หลังจาก
องค์ชายทรงสุริยาทรงทราบว่าเพ่งและหนูนุ้ยไม่พอใจพระองค์ องค์ชายทอดพระเนตร
เห็นว่าทั้งสองเป็นคนดี จึงมีพระราชประสงค์จะพระราชทานเงินเดือนให้แก่เพ่งและ
หนูนุ้ยเป็นค่าตอบแทนที่ร่วมเดินทางมากับพระองค์ เพราะพระองค์ทรงทำให้ทั้งสอง
ไม่มีรายได้กลับไปเลี้ยงดูครอบครัว กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนดังกล่าว
คือ การใช้วจนกรรมกลุ่มผูกมัด (commissive) ในการแสดงความตั้งใจจะพระราชทาน
เงินเดือนให้แก่เพ่งและหนูนุ้ยเพื่อนำไปดูแลครอบครัว

2. ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) เมื่อ
วิเคราะห์กระบวนการผลิตตัวบท การแพร่กระจายตัวบท และการบริโภคหรือตีความ
ตัวบท โดยนำทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของไฮม์ส์ (Hymes, 1974)
มาประยุกต์ใช้ พบว่า ผู้ผลิตตัวบทมีกระบวนการถ่ายทอดสารไปสู่ผู้ชมการแสดงตาม
กรอบ SPEAKING ดังนี้

2.1 กระบวนการผลิตตัวบท (Text Production) เมื่อพิจารณาสถานภาพ
ทางสังคมของผู้ผลิตตัวบท บทบาทในการผลิตตัวบท การใช้สื่อในการผลิตตัวบท และ
แนวคิดหรือวัตถุประสงค์ในการผลิตตัวบท จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นายณรงค์
จันทร์พุ่ม พบว่าได้รับการถ่ายทอดผ่านฉาก/สถานที่ (S: Setting) ที่ทับซ้อนกัน 4 มิติ
ได้แก่ 1) ฉากที่เป็นการแสดงสดในสถานที่ที่ได้รับการว่าจ้าง 2) ฉากที่เป็นแผ่นบันทึก
การแสดงสด (VCD) 3) ฉากที่เป็นเว็บไซต์ www.youtube.com และ 4) ฉากที่เป็น
สถานที่ต่าง ๆ ในเรื่องหนังตะลุง โดยฉากที่เป็นสถานที่ต่าง ๆ ในเรื่องหนังตะลุงนั้น
พบว่า ภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายมักได้รับการนำเสนอในฉากต่าง ๆ เช่น
ในห้องพระโรง วัง สำนักปฏิบัติธรรมหรือวัด ศาลาริมทาง เป็นต้น โดยมีผู้ร่วมการสื่อสาร
(P: Participant) คือ ผู้ผลิตตัวบทเป็นผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ
ฉาก/สถานที่ทั้ง 4 มิติ เมื่อวิเคราะห์จุดมุ่งหมาย (E: Ends) พบว่า ผู้ผลิตตัวบทนำเสนอ
ตัวละครองค์ชายให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม โดยกำหนดคุณสมบัติของตัวละครให้
สอดคล้องกับข้อคิดของหนังตะลุงในแต่ละเรื่อง (ณรงค์ จันทร์พุ่ม, สัมภาษณ์, 19 มกราคม

2565) *การลำดับฉันทกรรม (A: Act Sequence)* พบว่า การแสดงหนังตะลุงเพื่อความบันเทิง มีลำดับขั้นตอนทั้งหมด 11 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ตั้งเครื่องเบิกโรง 2) โหมโรง 3) ออกลิ้งหัวคำ 4) ออกฤาษี 5) ออกรูปฉะ 6) ออกรูปพระอิศวร 7) ออกรูปปราชญ์หน้าบท 8) ออกรูปบอกเรื่อง 9) เกี่ยวจ้อ 10) ตั้งนามเมือง และ 11) แสดงเรื่อง (ปริชา นุ่นสุข, 2534, หน้า 25) ซึ่งผู้ผลิตตัวบทใช้ภาษาเพื่อนำเสนอภาพตัวแทนในลำดับการแสดงเรื่อง ส่วนการใช้⁴ *น้ำเสียง (K: Keys)* พบว่า ใช้⁴น้ำเสียงในการพากย์ตัวละครแบบไม่เป็นทางการ และภาษาปากและใช้เรื่องหนังตะลุงเป็น *เครื่องมือ (I: Instrumentalities)* ในการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทน โดยจะเลือกเรื่องที่ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งยังใช้ภาษากลางสำเนียงถิ่นใต้ในการพากย์ตัวละครองค์ชายเพื่อบ่งชี้ถึงสถานภาพ “ตัวละครเอก” ในเรื่องหนังตะลุง ซึ่งแตกต่างจากตัวละครอื่น ๆ ที่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้

2.2 กระบวนการแพร่กระจายตัวบท (Text Distribution) เมื่อพิจารณาวิธีการและช่องทางของนายหนังตะลุงในการกระจายตัวบทสู่ผู้ชมจากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นายณรงค์ จันทรพุ่ม และบริษัท ไอคิวดี มีเดีย จำกัด พบว่า บริษัท ไอคิวดี มีเดีย จำกัด ได้ขออนุญาตผู้ผลิตตัวบทเพื่อนำไปเผยแพร่ผ่านทางช่อง IQD Media Official โดยที่ผู้ผลิตตัวบทไม่ได้รับรายได้จากช่องทางดังกล่าว (ณรงค์ จันทรพุ่ม, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2565) ดังนั้นตัวบทที่เผยแพร่ผ่านช่องทางดังกล่าวจึงเป็นการเผยแพร่ผ่านบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้ผลิตตัวบทโดยตรง ส่วนการคัดเลือกเรื่องหนังตะลุงพบว่า ผู้แพร่กระจายตัวบทคัดเลือกเรื่องหนังตะลุงจากคตินิยมของผู้ชมการแสดง (เพ็ญ, (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2565) การนำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายที่พบจึงมีลักษณะเช่นเดียวกับที่ปรากฏในการแสดงสดและแผ่นบันทึกการแสดงสดและเป็นภาพตัวแทนที่ผ่านการประเมินค่าจากผู้แพร่กระจายตัวบทเรียบร้อยแล้ว

2.3 กระบวนการบริโภคหรือตีความตัวบท (Text Consumption) เมื่อพิจารณาผู้รับสารและการตีความตัวบทของผู้รับสารซึ่งสังเกตได้จากการแสดงความคิดเห็นของผู้ชมที่ปรากฏในคลิปวิดีโอ พบว่า *ตัวบท (G: Genre)* ที่ *ผู้ร่วมการสื่อสาร (P: Participant)* คือ ผู้ชมการแสดงบริโคนั้น เรียกว่า “ตัวบทลูกผสม” (hybrid text)⁴

⁴ ตัวบทลูกผสม (hybrid text) คือ ตัวบทที่ผสมผสานโดยใช้สื่อหลากหลายประเภทและสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบไปมาได้ในเวลาเดียวกัน เช่น ตัวบทเว็บไซต์ แอปพลิเคชันยูทูบ (Youtube) ในโทรศัพท์เคลื่อนที่อัจฉริยะ (smart phone) โปรแกรมสนทนา “Line” เป็นต้น

(จันทิมา อังคพนิชกิจ, 2561) กล่าวคือ หนังสืงตลึงเป็นสื่อพื้นบ้านที่ผลิตขึ้นในสถานที่จริง แต่เข้าถึงผู้ชมการแสดงได้เพียงบางพื้นที่และไม่กว้างขวาง เมื่อมีเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวก จึงเกิดผู้แพร่กระจายตัวบทซึ่งใช้เครื่องมือสมัยใหม่ถ่ายทำเพื่อนำมาผลิตเป็นแผ่นบันทึกการแสดงสดและเมื่อมีสื่อสมัยใหม่ที่ทำให้ผู้ผลิตตัวบทผู้แพร่กระจายตัวบท และผู้ชมการแสดงสามารถปฏิสัมพันธ์กันได้สะดวกมากยิ่งขึ้นเพราะสามารถเข้าถึงผู้ชมการแสดงทุกเพศทุกวัยได้ตลอดเวลา (เพ็ญ, (นามสมมติ), สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2565) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตตัวบท ผู้แพร่กระจายตัวบท และผู้ชมสามารถสังเกตได้จากยอดการรับชม (views) และการแสดงความคิดเห็นของผู้ชม โดยส่วนใหญ่พบว่า ผู้ชมแสดงความคิดเห็นผ่านการใช้คำที่ขีดเส้นใต้เน้นเป็นเครื่องหมายรับชุดความคิดที่ปรากฏในหนังสืงตลึงและประเมินค่าหนังสืงตลึงด้วยการบ่งบอกความรู้สึกพิเศษที่มีต่อหนังสืงตลึงของนายหนังสืงตลึงท่านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งแสดงให้เห็นบรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (N: Norm of Interaction & Interpretation) ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ผลิตตัวบท ผู้แพร่กระจายตัวบท และผู้ชมการแสดง

3. ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Practice)

พบว่า ผู้ผลิตตัวบทได้นำบริบททางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่แวดล้อมมาใช้ในการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทนขององค์ชาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

3.1 ระบบการศึกษาไทย อาจเป็นผลมาจากผู้ผลิตตัวบทสำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาเอกภูมิศาสตร์ วิชาโทประวัติศาสตร์ ซึ่งมีส่วนทำให้มีความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (ณรงค์ จันทร์พุ่ม, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2565) สังเกตได้จากภาพตัวแทน “องค์ชาย คือ ผู้ทรงมีหน้าที่เรียนรู้และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครอง” ตัวละครองค์ชายปลอมพระองค์เพื่อออกไปเรียนรู้ปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครอง สอดคล้องกับการเสด็จประพาสต้นของรัชกาลที่ 5 (อิสริยา เลหาতিরานนท์, 2552) การปฏิบัติพระราชกรณียกิจดังกล่าวได้รับการบรรจุไว้ในแบบเรียนของระดับชั้นมัธยมศึกษามาเป็นเวลานาน เช่น ปรากฏอยู่ในแบบเรียนรายวิชา ส 606 สังคมศึกษา สมบูรณ์แบบ หลักสูตรมัธยมศึกษา

ตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นต้น (พงศพิศ สุวรรณรัตน์, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2564) ส่วนในปัจจุบันปรากฏอยู่ในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทย ม.4-6 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (จุฑาวัฒน์ บุรัมย์พฤษ, สัมภาษณ์, 23 มีนาคม 2564) เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า แบบเรียนที่ได้รับการผลิตจากรัฐไทยได้ผลิตซ้ำและเผยแพร่ชุดความรู้อันสืบเนื่องจากวาทกรรมชาตินิยม นั่นคือ วาทกรรม “ชาติ ศาสน์ กษัตริย์” ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้เยาวชนไทยมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่รัฐไทยกำหนด จึงได้ผลิตแบบเรียนในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังเยาวชนให้ซึมซับและยอมรับความสัมพันธ์ของตนเองกับสถาบันการเมืองการปกครอง

3.2 สื่อไทย อาจเป็นผลมาจากภาพของพระมหากษัตริย์ไทยที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชน ซึ่งไม่ใช่ภาพผู้ปกครองที่สามารถเอาชนะศึกสงครามจากศัตรูดังเช่นอดีต แต่เป็นภาพผู้ปกครองสมัยใหม่ที่สร้างความน่าเชื่อถือจากการได้รับการศึกษาและการสร้างความใกล้ชิดกับผู้อยู่ใต้การปกครอง ดังปรากฏให้เห็นจากภาพตัวแทนต่าง ๆ เช่น ผู้ทรงสมบูรณพร้อมด้านวิวุฒิและคุณวุฒิ ผู้มีหน้าที่เรียนรู้และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้อยู่ใต้การปกครอง ภาพผู้ปกครองสมัยใหม่นี้เริ่มปรากฏชัดมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์มีพระราชดำริในการเสด็จประพาสหัวเมืองเพื่อทรงรับฟังปัญหาของผู้อยู่ใต้การปกครองอย่างใกล้ชิด พระราชกรณียกิจของพระองค์ได้รับการนำเสนอผ่านรายการโทรทัศน์ที่ผลิตโดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เช่น สารคดี เรื่อง “100 ปี ไกลบ้าน ตามเสด็จพระพุทเจ้าหลวง” (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2551) และสารคดี เรื่อง “เสด็จประพาสต้น” (ChulalongkornTV, 2562) เป็นต้น ภาพเหล่านี้ได้รับการผลิตซ้ำในสมัยรัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อพัฒนาชนบทในช่วงทศวรรษ 2500 ภายใต้งานคิด “ราชประชาสมาสัย” และภาพดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ผ่านภาพยนตร์ส่วนพระองค์และข่าวในพระราชสำนักซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพของ “สถาบันกษัตริย์” ที่ต้องใกล้ชิดประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชนบทให้ดียิ่งขึ้น (อาสา คำภา, 2564, หน้า 133) การนำเสนอภาพพระมหากษัตริย์ไทยของสื่อมวลชนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐไทยจึงอาจมีอิทธิพลครอบงำผู้รับชมจนสูญเสียความเป็นปัจเจกและเสรีภาพทางความคิดไปโดยไม่ต่อต้านชุดความคิดเกี่ยวกับผู้ปกครอง

3.3 หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา อาจเป็นผลมาจากผู้ผลิตตัวบทเป็นพุทธศาสนิกชน และได้เรียนรายวิชาศาสนาเปรียบเทียบในขณะที่กำลังศึกษาอยู่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ทำให้ทราบถึงหัวใจสำคัญของพุทธศาสนาที่ต้องการให้ทุกคนเป็น “คนดี” อีกทั้งยังประกอบอาชีพข้าราชการครูสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม จึงนำองค์ความรู้มาใช้ในการแต่งเรื่องหนังสือชุด (ณรงค์ จันทร์พุ่ม, สัมภาษณ์, 19 มกราคม 2565) จากการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตตัวบทได้นำหลักธรรมหลายประการของศาสนาพุทธมาใช้ในการประกอบสร้างและนำเสนอภาพตัวแทน “องค์ชาย คือ ผู้ทรงดำเนินตามครรลองของพระพุทธศาสนา” ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ตั้งแต่ฉบับที่ 1 - ฉบับปัจจุบัน) ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้บัญญัติไว้ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก” (วันชัย ศิริชนะ และคณะ, 2539) ด้วยเหตุนี้จึงอาจส่งผลให้ตัวละครองค์ชายได้รับการนำเสนอให้เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เนื่องด้วยสังคมไทยเป็นเมืองพุทธ สังเกตได้จากสถิติจำนวนศาสนิกชนประจำปี พ.ศ. 2551 พ.ศ. 2554 พ.ศ. 2557 และ พ.ศ. 2561 พบว่า พุทธศาสนิกชนมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาศาสนิกชนทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ดังนั้น การควบคุมผู้อยู่ใต้การปกครองผ่านทางสถาบันศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ยังคงอยู่ในทุกสมัย เพื่อครอบงำผู้คนให้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับการกำหนดจากชนชั้นผู้ปกครองและซึมซับความไม่เท่าเทียมทางสังคม (สุชาย ตรีรัตน์, 2525)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายหลายประเด็น ดังนี้

ประการแรก ผลการวิเคราะห์ตัวบทแสดงให้เห็นว่า เมื่อวิเคราะห์หลักวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนตามแนวคิดทางอรรถศาสตร์และวาทปฏิบัติศาสตร์ พบว่า ผู้ผลิตตัวบทใช้กลวิธีทางภาษาดังแต่ระดับคำจนถึงระดับข้อความ ซึ่งแสดงให้เห็นหน้าที่ทางสังคมของภาษาทั้ง 3 ด้านของณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556, หน้า 41) คือ 1) หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด 2) หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ และ 3) หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ภาษาจึงแสดงให้เห็นการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษาเพื่อนำเสนอภาพตัวแทนของตัวละครองค์ชายในหนังสือชุด

จากมุมมองของผู้ผลิตตัวบท และเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดกระบวนการคิดของผู้ผลิตตัวบทไปยังกลุ่มเป้าหมายและแพร่กระจายสู่สังคมต่อไป

ประการที่สอง ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม พบว่า เมื่อนำทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของโฮมส์ (Hymes, 1974) มาประยุกต์ใช้ทำให้เห็นกระบวนการผลิตตัวบท การแพร่กระจายตัวบท และการบริโภคหรือตีความตัวบทได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สื่อสมัยใหม่ได้กลายเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตตัวบทกับผู้ชมการแสดง โดยมีผู้แพร่กระจายตัวบทเป็นตัวกลาง อย่างไรก็ตาม การเพิ่มช่องทางการแพร่กระจายตัวบทส่งผลให้กลุ่มผู้ชมขยายตัวมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดด้านวัฒนธรรมศึกษาเพื่อวิเคราะห์สื่อมวลชนของกาญจนา แก้วเทพ (2547) กล่าวคือ เมื่อนั่งตะลุงเข้าสู่กระบวนการอุตสาหกรรม ธุรกิจทางเพศได้เข้ามามีส่วนในการแพร่กระจายหนังตะลุงผ่านทางสื่อสมัยใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองอุปสงค์ของผู้บริโภค ทำให้ความงามทางสุนทรียะถูกทดแทนด้วยตัวเลขของเงินที่ได้รับจากยอดการรับชม (view) แต่การเข้ามาของผู้แพร่กระจายตัวบทนั้นทำให้เกิดกระบวนการผลิตซ้ำที่ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไป ดังนั้น สื่อสมัยใหม่กับหนังตะลุงจึงมีความเชื่อมโยงในลักษณะที่ส่งเสริมกัน อีกทั้งยังทำให้ภาพตัวแทนได้รับการผลิตซ้ำและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ประการสุดท้าย ผลการวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นการผลิตซ้ำชุดความคิดเกี่ยวกับ “ผู้ปกครอง” ในสถาบันการเมืองการปกครองของไทย ที่ผูกโยงกับศาสนาและอิทธิพลของประเทศไทยผ่านระบบการศึกษาและสื่อต่าง ๆ หนังตะลุงจึงเป็นสื่อบันเทิงและสื่อมวลชนท้องถิ่นที่รัฐไทยใช้เป็นเครื่องมือในการขัดเกลาความคิดของคนในท้องถิ่นเพื่อตอบสนองต่อวาทกรรมชาตินิยม การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จึงช่วยเผยให้เห็นจุดยืนหรือมุมมองของผู้ผลิตตัวบทที่ได้รับการครอบงำจากรัฐไทยในหลากหลายมิติ ทั้งในมิติของการศึกษา การทำงาน ตลอดจนการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยในฐานะ “ศิลปินแห่งชาติ” ที่จะต้องเผยแพร่ผลงานและปฏิบัติตนเป็น “คนดี” เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่สังคมตามที่รัฐไทยต้องการ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

บทความนี้เป็นการศึกษาภาพตัวแทนที่ปรากฏเฉพาะตัวละครองค์ชายในหนังสือของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม จึงเป็นที่น่าสนใจว่า 1) หากศึกษาตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องหนังสือเพิ่มเติมอาจทำให้เห็นจุดยืนหรือมุมมองของผู้ผลิตตัวบทที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และ 2) หากวิเคราะห์โดยนับความถี่ของกลวิธีทางภาษาและความถี่ของภาพตัวแทนที่พบ จะช่วยให้เห็นการย้าจุดยืนหรือมุมมองของผู้ผลิตตัวบทที่มีต่อภาพตัวแทนนั้นได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ควรมีการศึกษาภาพตัวแทนที่ปรากฏในผลงานของศิลปินแห่งชาติท่านอื่น อาจช่วยให้เห็นความสอดคล้องหรือความแตกต่างของภาพตัวแทนที่ถูกครอบงำโดยรัฐไทยได้ดียิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนผู้ปกครองในหนังสือของนายณรงค์ จันทร์พุ่ม” ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นายณรงค์ จันทร์พุ่ม บริษัท ไอควิตี มีเดีย จำกัด ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความร่วมมือและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยให้สมบูรณ์

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2557). *ศิลปินแห่งชาติ พุทธศักราช 2557*. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2547). วัฒนธรรมศึกษาเพื่อการวิเคราะห์สื่อมวลชนในยุคสังคมสารสนเทศ. *รัฐศาสตร์สาร*, 25(1), 1-66.
- เกษม ขนบแก้ว. (2529). *หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูง*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- เกษม ขนบแก้ว. (2540ก). *ภูมิปัญญาชาวบ้านในแถบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังสือสูง*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- เกษม ขนบแก้ว. (2540ข). *ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ที่ปรากฏในบทกวีของหนังสือสูง*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.
- เกษม ขนบแก้ว. (2548). *การวิเคราะห์ภูมิปัญญาการใช้กลบท คำภาษาไทยถิ่นใต้สำนวนไทยที่ปรากฏในบทหนังสือสูงของหนังสือ อรมุต*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- จันทิมา อังคพณิกิจ. (2561). *การวิเคราะห์ข้อความ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑาวัฒน์ บุริมพฤกษ์. (2564, 23 มีนาคม). ครูผู้ช่วย โรงเรียนบ้านคลองท่าแดง. สัมภาษณ์.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2551). *100 ปี ไกลบ้าน ตามเสด็จพระพุทธเจ้าหลวง: เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเนื่องในศุภวาระครบรอบ 100 ปี ของการเสด็จประพาสยุโรป ครั้งที่ 2*. [ซีดี]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชวดี ศรีสัมพันธ์. (2562). *ภาษากับความหมาย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- ณรงค์ จันทรพุ่ม. (2565, 19 มกราคม). ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังสือสูง) พุทธศักราช 2557. สัมภาษณ์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงธรรม อินทจักร. (2550). *แนวคิดพื้นฐานด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปริตตา เกลิมเผ่า กอนันตกุล. (2525). *ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปะการแสดงหนังตะลุง*. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2534). *หนังตะลุง*. องค์การคำของครูสภา.
- พวงพิศ สุวรรณรัตน์. (2564, 22 มีนาคม). ข้าราชการบำนาญ โรงเรียนกัลยาณีศรีธรรมราช. สัมภาษณ์.
- พิทยา บุขรรัตน์. (2546). *การแสดงพื้นบ้าน การเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา กรณีศึกษาหนังตะลุงและโนราห์ในช่วงการปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบัน: รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- พิระพงศ์ สุจริตพันธ์. (2562). การสื่อสารทางการเมืองผ่านหนังตะลุงภาคใต้: ศึกษาในห้วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปีพ.ศ. 2548-2558. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 10(2), 274-287.
- เพ็ญ (นามสมมติ). (2565, 15 มีนาคม). ตัวแทนบริษัท ไอควิตี มีเดีย จำกัด. สัมภาษณ์.
- เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์. (2531). *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 3*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มรกต เรืองมา. (2561). *ภาษาแสดงอารมณ์ขันในหนังตะลุงคณะน้องเดียวลูกทุ่งวัฒนธรรม*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์].
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เกลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. ราชบัณฑิตยสถาน.
- วันชัย ศิริชนะ, รุจยา อาภากร, สมศักดิ์ วิจารณ์, ณรงค์ พ่วงพิศ, กิรติ บุญเจือ, ธงทอง จันทรางศุ, บัญชา พงษ์พานิช, สุรี บุรณนิต, ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์, อัญชลีทองเอม และธารทิพย์ เสรินทวัฒน์. (2539). *เอกกษัตริย์อัจฉริยะ: หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี*. ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ศราณี เวศยาสิรินทร์. (2561). *การสร้างอัตลักษณ์คนได้ผ่านหนังตะลุง*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/268

- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*.
<https://dictionary.orst.go.th/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *จำนวนศาสนิกชน จำแนกตามศาสนา พ.ศ. 2551, 2554, 2557 และ 2561*. <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/04.aspx>
- สุชาย ตรีรัตน์. (2525). *กำเนิดระบบความคิดแบบเจ้าขุนมูลนายไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง, 2(2), 1-27.*
- อาสา คำภา. (2564). *กว่าจะครองอำนาจนำ: การคลี่คลายขยายตัวของเครือข่ายในหลวง ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ชนชั้นนำไทย ศตวรรษ 2490-2530*. ฟ้ายืนยกัน.
- อิสริยา เลหาติรานนท์. (2552). *การเสด็จประพาสต้น (13 มีนาคม 2552)*. <https://bit.ly/3aEtsXp>
- ChulalongkornTV. (2562). *สารคดี “เสด็จประพาสต้น”*. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/playlist?list=PLWnLLKRawu7QAKPgKXMo6a50kJN2L0G_
- Fairclough, N. (1989). *Language and power*. Longman.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. SAGE.
- Hymes, D. (1974). *Foundation of sociolinguistics: An ethnographic approach*. University of Pennsylvania Press.
- IQD Media Official. (2561). *IQD Media Official*. [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/channel/UCBL1dBQ0n1ZW_pYqk7HLeTA
- IQD Media Official. (2563ก). *หน้าอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดธรรมะประกาศิต Ep.5*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=RDUgy6WzGag>
- IQD Media Official. (2563ข). *หน้าอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดลัทธิจักรวรรค์ Ep.2*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=OLKRxA6xyP8>

- IQD Media Official. (2564ก). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเกิ้ลจิมเกิ้ล*
Ep2. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=4t0L3lj248Q>
- IQD Media Official. (2564ข). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดบุญซาร์ก Ep 4*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=lvMLildUoRI>
- IQD Media Official. (2564ค). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดแผลเก่า Ep 2*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=GBgTxq5qEJY>
- IQD Media Official. (2564ง). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดแผลเก่า Ep 3*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=QtqNu8P5sX4>
- IQD Media Official. (2564จ). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต เรื่องแรงกตัญญู Ep 1*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=P9jB0Mu7E5c>
- IQD Media Official. (2565ก). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดเงาบุญคุณธรรม*
Ep 4. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=HP6jbkggnBQ>
- IQD Media Official. (2565ข). *หนึ่งอาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต ชุดมนุษย์ 2 โลก Ep 4*.
[Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=K5tYvyfVrGk>